

Sanning eller konsekvens

Den här handledningen vänder sig till dig som ska se och diskutera Christina Olofsons film *Sanning eller konsekvens* tillsammans med en grupp elever på mellanstadie nivå.

Filmen berättar om motsättningar och rivalitet bland några tjejer i mellanstadieklass. Berättelsen ger en inblick i flickornas värld samtidigt som den skildrar allmängiltiga frågor kring gängbildning, mobbning och utsatthet.

Åldersrekommendation: Mellanstadiet

En filmhandledning av
Klas Viklund

Filmens handling

Tolvåriga Nora lever med sin ensamstående mamma Lena och de båda syskonen Anton, 16 år, och sladdbarnet Kalle, ett år. Nora går i sjätte klass i en skola på Södermalm i Stockholm. Efter en fotbollsmatch på en gymnastiklektion blir Nora vittne till hur två klasskamrater, Fanny och Sabina, trakasserar klassens hackkyckling, Karin, genom att tvångsduscha henne med kläderna på. Nora ingriper och avbryter mobbningen.

Fanny och Sabina är de populäraste tjejerna i klassen och Nora vill gärna tillhöra deras gäng. Men efter gymnastiklektionen markerar Fanny och Sabina att de inte vill ha sällskap. Nora lånar ut sin jacka till den genomblöta Karin, men tvekar att acceptera Karin som kompis eftersom hon då riskerar att själv stå utanför gemenskapen med Fanny och Sabina.

Nora gör ett försök att närma sig sin mamma för att berätta om sina kluvna känslor inför Karin. Men mamman är upptagen av sitt eget liv och orkar inte riktigt lyssna. Hon försöker anpassa sig till sin älskare, Felix, som ständigt tycks vara på

En av filmens mer laddade scener; själva leken *Sanning eller konsekvens*. Tove Edfeldt som Nora

turné med några rockmusiker.

En kväll när Nora rastar familjens hund Koki möter hon Karin. De två flickorna får bra kontakt, men när Nora får syn på Fanny och Sabina och några andra från klassen drar hon in Karin på en tvärgata. Nora vill inte att klasskamraterna ska få se att hon umgås med Karin.

Efter skolan gör Nora sällskap med Fanny och Sabina. På skolgården upptäcker Sabina att hon glömt sin freestyle i bänken. Nora, som gärna vill vara till lags, erbjuder sig att hämta den. När hon återvänder har Fanny och Sabina försvunnit. Nora tar på sig freestylelurarna och går hem. Hon hör inte Karin, som står på skolgården och ropar efter henne.

Dagen därpå är Fanny sjuk. Nora behåller freestylen. Hon säger till Sabina att hon inte kunde hitta bandspelaren och anklagar indirekt Fanny för att ha stulit den. På rasten får Nora följa med Sabina hem. Nora chockeras av att Sabinas mamma har en naken man hemma mitt på dagen. Nora och Sabina tillbringar en stund i det rum som Sabina delar med sin storasyster Nadja. Sabina berättar i förtroende att Nadja är med barn – och att inte ens Nadja vet vem som är pappa till barnet.

På hemväg från skolan blir Nora uppsökt av Karin som ber att få följa

med henne hem. Nora försöker först avvisa Karin, men Karin sätter press på Nora genom att berätta att hon såg när Nora tog Sabinas freestyle. Nora tvingas ge efter för Karins krav. Flickorna läser läxor tillsammans och Noras mamma erbjuder Karin att stanna på middag. Under middagen ringer Sabina på dörren. Hon ser att Nora har besök av Karin.

Fanny är fortfarande sjuk och Nora erbjuder sig att gå med läxböcker till henne. När Fanny frågar varför inte Sabina kunde komma med läxorna antyder Nora att Sabina är ute med de andra tjejerna i klassen och att Nora och Sabina har en rad hemligheter tillsammans.

En klassfest planeras. På festen leker man Sanning eller konsekvens. Nora beordras kyssa klasskamraten Jonas, en stammande pojke som Fanny och Sabina betraktar som en tönt. Nora vill inte kyssa Jonas, men Fanny och Sabina tvingar ihop dem. Besviken lämnar Nora klassfesten. Hemma har Noras mamma besök av sin älskare, Felix. Nora hör att de har sex i mammans sovrum.

På skoltoaletten berättar Sabina för Fanny att hon sett Karin hemma hos Nora. Samtalet avlyssnas av Nora. Karin gör ett nytt försök att använda freestylen som utpressning för att få kontakt med Nora, men Nora svarar att hon aldrig tänker

vara kompis med Karin. På kvällen söker Nora upp Fanny och Sabina och några av de andra från klassen. Nora bjuder dem på cigaretter, som hon egentligen köpt till sin mamma.

Karin har virkat en boll till Noras hund Koki. Nora tar generad emot bollen, men kastar den i en papperskorg när Karin inte ser det. Nora följer med Fanny och Sabina för att tillbringa lunchrasten hos Fanny. De pratar om killar. Fanny och Sabina erbjuder sig att ta hål i öronen på Fanny. Håltagningen börjar som en lek men utvecklas till någonting som Nora upplever som ett övergrepp. Hon rusar panikslagen därifrån, skolkar från skolan och drar runt på stan där hon stjälar en svart BH i en underklädesaffär.

Fanny bjuder in utvalda klasskamrater till en fest. Hennes föräldrar ska resa utomlands och Fanny kommer att ha familjens överklassväning för sig själv. Nora blir inte inbjuden och inte Karin heller. Utanförskapet gör att Nora accepterar att följa Karin hem. Där träffar hon Karins föräldrar och tillsammans äter man en middag som serveras under strikta former.

Nästa dag går Nora tidigt till skolan för att lägga tillbaka freestylen i Sabinas bänk. Men klassrumsdörren är låst. Karin, som brukar få vara inne på rasterna, erbjuder sig att hjälpa till. Nora ger Karin den svarta BH:n som present. När klassen kommer in efter rasten har Karin placerat Sabinas freestyle i Fannys bänk. Sabina anklagar Fanny för att ha stulit freestylen. På lunchrasten utbryter slagsmål på skolgården mellan Fanny och Sabina.

På kvällen söker Fanny och Sabina upp Nora. De berättar att de misstänker att Karin stulit freestylen. Fanny och Sabina vill hämnas. De ber Nora att övertala Karin att komma på Fannys fest. Nora lovar att hjälpa dem.

Nora lyckas övertala Karin att följa med på festen hos Fanny. Karins överbeskyddande föräldrar vet ingenting om festen, utan tror att Karin ska sova över hos Nora. Tillsammans gör de sig fina. Karin tar på sig den svarta BH:n som hon fick i present av Nora. På festen blir Karin uppbjuden av klassens populäraste kille, Tobbe. Sabina växlar mel-

lan olika låtar på stereon. De olika musikstilarna gör Karin förvirrad och generad. Bakom ryggen på Karin skrattar klasskamraterna åt hennes osäkerhet.

Fanny bestämmer att man ska leka Sanning eller konsekvens. Karin dras in i leken och får i uppdrag att ta av sig blusen och visa tutarna. Karin vägrar, men övertalas göra det i skydd av mörket. Just när Karin knäppt av sig blusen tänder Sabina ljuset. Karin står mitt i rummet med bar överkropp och den svarta BH:n. Sabina skriker till Karin: "Du snodde min freestyle! Erkänn!" Karin rafsar ihop sina kläder och springer ut i natten. Nora rusar efter, men hinner inte ikapp Karin.

Nästa dag meddelar fröken att Karin inte kommer tillbaka till klassen. Samtidigt dyker Karins mamma upp för att hämta Karins böcker. Mamman frågar efter Fanny och Sabina. "Jag ville bara se hur barn ser ut som kan göra nåt sänt", säger Karins mamma. Därefter går hon fram till Noras bänk och överlämnar en påse med den svarta BH:n.

När Nora kommer hem håller hennes mamma på att städa undan allt som tillhör hennes älskare, Felix. Mamman har bestämt sig för att göra slut och börja ett nytt liv. Nora söker upp Karin för att fråga om hon vill rasta hunden Koki. Tillsammans gör de två flickorna sällskap ut på en stadsgata.

Noras dilemma

Filmen *Sanning eller konsekvens* är framför allt en berättelse om relationer. I centrum för berättelsen står Nora och hennes förhållande till några klasskamrater. I Noras klass finns en social hierarki där vissa anses förmer än andra. Fanny och Sabina är de populäraste flickorna i klassen, medan Karin betraktas som klassens hackkyckling. Bland pojkar finns en liknande uppdelning med Tobbe och hans vapendragare Emil som ledarfigurer och den stammande Jonas bland de utstötta.

Nora befinner sig i en mellanposition. Hon tillhör inte de utstötta, men hon är heller inte jämställd med klassens ledarfigurer. När Nora avbryter mobbningen av Karin i duschen efter fotbollsmatchen riskerar hon att hamna utanför Fannys

och Sabinas gemenskap. Samtidigt tycks inte Nora ha någonting emot att umgås med Karin, men hon vill inte att deras vänskap ska bli sedd av de andra i klassen. Noras dilemma består i att hon inte hittat ett sätt att vara sann mot sig själv – och ta konsekvenserna av sina beslut i sina relationer till andra.

★ Fundera över Noras relation till Fanny och Sabina. Nora vill gärna vara tillsammans med Fanny och Sabina, samtidigt som de inte alltid behandlar henne som en jämlike. De hånar Nora för att hon bär samma tröja i fyra dagar, de tvinga henne att kyssa Jonas på klassfesten och de försöker närmast med våld ta hål i öronen på henne.

Vad är det Nora har att vinna på att underordna sig Fanny och Sabina? Vad är det Nora måste offra för att få vara med Fanny och Sabina?

★ Nora har inte planerat att stjäla Sabinas freestyle. Hon vill hämta den för att vara Sabina till lags. Men när Nora är tillbaka på skolgården med freestylen har Fanny och Sabina försvunnit med några killar. När Nora behåller freestylen är det inte själva bandspelaren som är viktig för henne, utan erövringen i sig.

Diskutera vad tillgreppet av bandspelaren betyder för Nora. Om Nora vill angripa Sabina (och Fanny), varför gör hon det inte öppet? Även Noras stöld av den BH:n sker helt oplanerat. Vad är det Nora vill bevisa för sig själv genom att ta BH:n?

★ "Om man tycker synd om nån, kan man tycka illa om den personen på samma gång?" frågar Nora sin mamma när hon kommer hem efter att ha avbrutit mobbningen av Karin i duschen. Vad menar Nora med den frågan? Vad känner Nora inför Karin? Vad känner Nora inför sig själv?

I scenen som följer efter att hon ställt denna fråga hänger Nora i knäveckan i en klätterställning och visar skolgården ur hennes upp och nedvända perspektiv. Fundera över om den bilden också kan sägas berätta något om Noras känslor inför sig själv och sina klasskamrater. Vad krävs för att hon ska få balans i livet?

★ Fram till festen hemma hos Fanny tycks Nora vara beredd att offra sig själv, sitt välbefinnande och sin relation till Karin för att få vara med Fanny och Sabina. När Sabina i slutet av filmen vädjar om att få följa Nora hem svarar Nora: "Imorgon". Nora bestämmer själv spelreglerna för umgänget med Sabina. Hur har Nora funnit denna integritet?

Det sociala spelet

Filmen *Sanning eller konsekvens* öppnar med att kameran följer ett vitt streck på en grusplan. Det är en gränsmarkering runt en fotbollsplan. En boll far in i bilden och vi ser ett tjejlag spela en fotbollsmatch. Istället för att skildra kampen mot ett motståndarlag fokuseras ett antal flickor i samma lag och de inbördes mot-sättningarna mellan dem.

Denna inledningsscen kan ses som en nyckel till den fortsatta filmberättelsen som just skildrar relationerna mellan några ungdomar som ett (socialt) spel där vissa (moraliska) gränser överskrids. På fotbollsplanen finns regler för hur matchen ska gå till och där finns även gymnastikläraren som sätter gränser för hur spelarna får agera mot varandra. Men vid sidan av fotbollsplanen beskrivs i *Sanning eller konsekvens* en rad frizoner där ungdomarna är utlämnade åt varandra, t.ex. omklädningsrummet intill fotbollsplanen, skolgården och trappan vid gatan där gänget strålar samman på kvällarna. På dessa platser är det upp till ungdomarna själva att komma överens om spelreglerna och bestämma vem som får vara med och inte.

Överallt där människor möts uppstår ett samspel mellan olika individer. Människor presenterar sig och blir i vissa fall accepterade, i andra fall avvisade. Olika roller utkristalliserar sig och man intar olika positioner i förhållande till varandra. Om många personer kommer samman bildas ofta mindre grupper. Eftersom alla människor är olika, med skilda intressen och förutsättningar, är detta helt naturligt. Problem uppstår när vissa personer inte bara hamnar utanför, utan även stöts bort och behandlas illa.

★ Utgå från filmen *Sanning eller konsekvens* för att diskutera vilka strategier olika personer tillämpar då

Lärarinnan spelas av Suzanne Reuter.

de närmar sig andra. Nora betar sig underdånigt gentemot Fanny och Sabina. En motsatt strategi tillämpas av Karin då hon genom hot och utpressning försöker få Nora till vän. Både Karin och Nora försöker på olika sätt köpa vänskap: Karin gör det genom att ge bort en virkad tyg-boll, Nora genom att bjuda på cigaretter som hon stulit av sin mamma. Nora försöker också att skaffa sig en position genom göra sig intressant inför Fanny och Sabina genom att skryta om hur hon under sommaren haft ihop det med en pojke.

Vilka strategier fungerar? Vilka fungerar inte? Finns det andra, mer jämlika sätt, där vänskapen byggs kring ömsesidig respekt och förståelse? Hur skapar man en sådan relation?

★ För att ett vänskapsförhållande ska fungera brukar det vara viktigt att man kan dela värderingar och intressen. Med Fanny och Sabina pratar Nora smink och kläder och killar. Men Fanny och Sabina och deras gäng vägrar acceptera Noras hund Koki. De kallar hunden för dörrmatta. Istället är det tillsammans med Karin som Nora kan dela intresset för hunden.

Varför tycker Fannys och Sabinas gäng att det är töntigt med hund? Fundera över på vilket sätt hunden och dess koppling till husdjur och familj står i motsättning till gängets behov av att demonstrativt slå sig fria från familj och föräldrar. Vad är skälet till att Karin intresserar sig för Noras hund?

★ När Nora ger bort den svarta BH:n som en present till Karin är det en inbjudan till Karin att dela en hemlighet. Samtidigt kan det ses om ett försök från Noras sida att intres-

sera Karin för att klä upp sig och göra sig attraktiv för killar – de intressen som Nora delar med Fanny och Sabina.

Är det viktigt att kunna dela samma intressen med alla kompisar? Kanske önskar Nora att hon kunde förändra Karin så att hon blev lite mer vågad och inte var så knuten till sina föräldrar. Diskutera om man på detta sätt kan förändra en annan människa.

Utanförskap och mobbning

"Jävla offer!" skriker Fanny till Karin när Karin missar en passning under den fotbollsmatch som inleder filmen *Sanning eller konsekvens*. Tillmålet verkar inte så allvarligt menat, men efter bara några minuter står det klart att Karin mobbas av sina klasskamrater. Uttrycket "mobbning" härstammar från engelskans "mob" som syftar på att en stor och anonym grupp ger sig på en eller flera individer. Men beteckningen mobbning används också när en enskild individ trakasserar och plågar en annan.

Precis som när vi ser *Sanning eller konsekvens* kan det ta en stund innan man som utanförstående upptäcker att någon är mobbad. Man brukar säga att en person är mobbad när han eller hon vid upprepade tillfällen under en viss tidsperiod behandlats illa av en eller flera personer.

Det finns inget enkelt sätt att beskriva mobbningens mekanismer. Filmen *Sanning eller konsekvens* skildrar komplexa och sammansatta karaktärer och kan inte ses som en entydig provkarta över mobboffer och angripare. Karin beskrivs t.ex. som person som delvis själv valt sitt utanförskap. Hon är ointresserad av det sociala spel som pågår i klassen och är därför osårbar när det gäller Fannys och Sabinas vänskapsmanipulationer. För Karin är det avgörande att få vara annorlunda, utan att bli behandlad negativt.

★ Tvångsduschningen är ett tydligt exempel på en situation där Karin blir mobbad. Det förekommer fysiskt våld och tvång. I filmen skildras också andra tillfällen där klasskamraterna behandlar varandra illa. Försök minnas situationer där det fysiska våldet inte är lika tydligt,

men där handlingarna ändå syftar till att tillfoga skada eller obehag. Det kan ske verbalt genom att man hotar, hånar eller säger obehagliga saker. Det kan också ske genom att man fryser ut varandra, vänder bort blicken, gör grimaser, sprider rykten och manipulerar vänskapsrelationer.

★ Fundera över vilka händelser som är rimliga att beteckna som mobbning. Kan man tala om mobbning när två (fysiskt eller psykiskt) jämnstarka personer drabbar samman, t.ex. då Fanny och Sabina slåss på skolgården sedan Sabina hittat sin freestyle i Sabinas bänk? På vilket sätt skiljer sig denna händelse från de träkningar som Karin utsätts för?

★ Finns det någonting i filmen som förklarar varför Karin blir mobbad? Hur har Karin påverkats av sin uppväxt? Hur känner Karin inför sin brådmogna kropp? Trots att Karin trakasseras av sina klasskamrater tycks hon vara en stark person som vågar stå för vad hon känner och tycker. Karin är t.ex. den enda som på allvar är beredd att analysera musiken som fröken spelar i klassrummet. Hur har Karin erövrat denna inre styrka?

★ "Jag ville bara se hur barn ser ut som kan göra nåt sänt", säger Karins mamma till Fanny och Sabina när hon kommer för att hämta Karins böcker. Kan man genom att titta på en person avgöra om han eller hon är ond eller god, om det är en person som mobbar eller blir mobbad?

Ger filmen några nycklar som förklarar Fannys och Sabinas beteende? Vad berättar filmen om Fannys och Sabinas bakgrund och hemförhållanden?

★ Diskutera hur de övriga eleverna i klassen förhåller sig när Karin mobbas av Fanny och Sabina. På vilket sätt ger de passiva klasskamraterna ett tyst godkännande av mobbningen? I slutet av filmen lämnar Karin klassen. Skulle det kunnat gå till på något annat sätt? Fanny och Sabina utpekade ensamma som skyldiga till mobbningen av Karin. Nora behöver aldrig stå till svars för att hon stal freestylen och för att hon svek Karin när hon lurade med henne på Fannys

fest. Ändå tycks Karin i filmens slutscen acceptera Nora som vän. Hur är det möjligt?

★ Karin får ofta tillstånd av fröken att stanna inne på rasterna för att vattna blommor och sudda ut på tavlan. Det tycks som om fröken förstår att hon på detta sätt kan skydda Karin från att bli trakasserad på skolgården. Gör fröken rätt? Bör inte de vuxna i skolan agera mer offensivt och se till att alla kan vara trygga, både i klassrummet och på skolgården? Vilken betydelse har de vuxnas närvaro för att motverka mobbning?

★ Det är en grundläggande demokratisk rättighet att kunna känns sig trygg i skolan och slippa bli utsatt för övergrepp och förnedrande handling. År 1994 gjordes en ändring i Skollagen som säger att alla som verkar inom skolan ska bemöda sig att hindra varje försök från elever att utsätta varandra för kränkande behandling. Vad innebär detta? Av Läroplanen från 1994 framgår också att rektor har ett övergripande ansvar för att skolan har ett handlingsprogram mot mobbning. Hur ser detta program ut på er skola?

Tonårstjejernas kultur

Filmerättelser som utforskar flickors vardag har länge hört till ovanligheterna på filmrepertoaren. De flesta ungdomsfilmerna har skildrat uppväxttiden ur pojkarnas perspektiv. Det är de unga männen som syns på gator och torg och som därför tilldragit sig uppmärksamhet i medierna. När flickorna finns med i dessa sammanhang är det på pojkarnas villkor och i deras skugga.

Den forskning som bedrivits om ungdomar har länge fokuserats på pojkar, vars kultur ofta likställts med ungdomsproblem vilket krävt uppmärksamhet och samhälleliga åtgärder. Inriktningen på att studera gatans stilar och subkulturer innebar att man glömde bort flickorna, eller enbart såg dem som bihang till pojkarna.

För att beskriva flickornas kultur, som till största delen utvecklas hemma, i det privata rummet, lanserade några engelska forskare begreppet "bedroom culture" – i motsats till pojkarnas kultur som tar form

utomhus, på den offentliga arenan. I flickrummet provar de unga kvinnorna smink och kläder, diskuterar killar och relationer, lyssnar på musik och dansar, konsumerar tjejtidsningar och TV:s såpoperor. Här förbereder de sin entré i det offentliga rummet. För många flickor är förberedelsearbetet minst lika betydelsefullt som framträdandet i världen utanför.

Flickrummet är inte bara en plats där flickorna kompenserar sin underordnade ställning i den manligt dominerade yttervärlden.

Flickrummet är också ett positivt frium där de kan experimentera med sin kvinnliga identitet och bearbeta erfarenheter efter sina expeditioner i pojkarnas värld.

Till flickornas främsta aktiviteter hör att prova kläder framför spegeln. Flickorna är medvetna om att de kommer att bli sedda och värderade utifrån vad de har på sig. Samtidigt ger utklädningsakten möjlighet att uttrycka och söka sig själv. Att prova kläder tillsammans är ett sätt för flickorna att bekräfta varandras smak och stil. Den motsatta parten förväntas ge råd om vad som passar och inte passar. Det krävs att parterna känner varandra väl. Om de inte gör det fungerar provningen som ett ömsesidigt experiment: "Förstår du vem jag är? Kan vi bli väninnor?"

I flickrummet umgås man ofta två och två – eller möjligen tre. Med bästa väninnan tränar flickorna sin förmåga till närhet och intimitet. Filmen *Sanning eller konsekvens* skildrar en tid innan pojkvännerna blivit den allra viktigaste i relationen. Leken *Sanning eller konsekvens*, som gett filmen dess titel, och som egentligen är en hängellek, används här främst som katalysator för kraftmätningar och intriger flickorna emellan.

★ En vanlig uppfattning är att flickor helst skapar en nära relation till en väninna (en bästis), medan pojkar har lättare att umgås i gäng och har större känsla för laganda. Beskrivningen av flickorna i filmen *Sanning eller konsekvens* bekräftar denna uppfattning. Är det en riktig beskrivning? Knyter flickor och pojkar vänskapsband på olika sätt? Varför?

★ Vänskapen, rivaliteten och hackordningen bland flickorna i *Sanning*

eller konsekvens tar sig ganska små uttryck. Det handlar om viskningar och tjuvnyp som ofta sker i hemlighet. Det är delvis en annan typ av dramatik än det actionladdade berättande som vi är vana att se på film. Fundera över om pojknarnas konflikter ser annorlunda ut och om det kan vara skälet till att pojknarnas kultur oftast står i centrum i film och i media.

★ Att klä upp sig och prova varandras kläder är ett betydelsefullt inslag bland flickorna i filmen *Sanning eller konsekvens*. Noras midjekorta tröja spelar en viktig roll när hon ska gå på klassfesten.

Vilken roll spelar klädmodet för våra önskningar om att smälta in i mängden (jag vill vara som de andra) och samtidigt uttrycka en personlighet (jag vill vara unik)?

★ Bilden av att gatans kultur tillhör pojknarna, medan det privata rummet tillhör flickorna, har idag komplicerats av att allt fler pojkar stannar hemma för att arbeta med datorer samtidigt som flickorna blivit allt mer synliga i det offentliga rummet. Det är dock viktigt att understycka att pojknarna stannar hemma för att arbeta med tekniken medan flickorna främst ägnar sig åt relationsarbete. Fundera över om det finns andra aktiviteter bland pojkar som kan liknas vid flickornas relationsarbete, t.ex. då pojknarna stannar hemma för att under organiserade former utveckla olika rollspel.

Bok och film

Manuskriptet till filmen *Sanning eller konsekvens* är en originalhistoria för film, skriven av Annika Thor. Efter att filmen färdigställts har Annika Thor omarbetat manuskriptet till en ungdomsroman. Boken finns utgiven på Bonnier Carlsen Bokförlag. Ofta brukar förhållandet vara det omvända, att kända böcker ligger till grund för film.

Filmens styrka är förstas den rörliga bilden. På film kan man konkret beskriva olika rum och miljöer. Ofta används scenografi, kläder och rekvisita för att understryka karaktärsdrag hos filmens huvudpersoner. Vi behöver t.ex. bara se några få bilder av ett rum för att förstå vad det är för

människor som bor där. Huvudpersonerna i en film behöver heller inte beskrivas i ord. Av personens utseende och kläder drar vi slutsatser om vem personen är och vilka egenskaper han eller hon har.

I en bok har författaren lättare att låta läsaren ta del av personernas tankar och funderingar. När vi läser en skönlitterär text förväntar vi oss att författaren i ord ska ge oss upplysningar om hur de inblandade personerna känner sig i olika situationer. När vi ser en film får vi själva titta och dra slutsatser.

När Annika Thor omarbetat filmberättelsen till en roman har hon valt att berätta historien ur Noras perspektiv. Nora är romanens "jag". Händelser och situationer har i romanen bytt plats eller getts en ny utformning. Vissa tillägg har också gjorts, t.ex. ett besök på Gröna Lund. Romanen utspelar sig i förfluten tid. Mellan de olika kapitlen möter vi Noras funderingar i suggestiva texter där hon rannsakar sig själv när hon funderar över vad hon gjort mot Karin: "Hon kommer aldrig att förlåta mig."

★ Läs gärna boken som baserats på filmmanuskriptet till *Sanning eller konsekvens*. Fundera över vad som skiljer bok och film. Diskutera likheter och olikheter. Utgå t.ex. från scenen då Nora lämnar klassfesten efter att pussat Jonas. Vilken stämning skapar bilden av Nora på väg hem i natten? Hur beskrivs samma situation i boken?

Fundera över hur fotbollsmatchen, som inleder filmen, används i filmen respektive i boken.

Diskutera slutscenens utformning och fundera över hur det kommer sig att boken tycks sluta tidigare än filmen. Hur öppet får ett slut vara för att vi i publiken ska känna oss tillfreds med filmupplevelsen eller läs-upplevelsen?

Mer att läsa

Fakta om mobbning, dess orsaker och konsekvenser, finns överskådligt presenterat i Dan Olweus bok *Mobbning i skolan – Vad vi vet och vad vi kan göra* (Liber 1991). Boken innehåller ett förslag till ett åtgärdsprogram mot mobbning som prövats och vetenskapligt utvärderats.

Under rubriken *Blunda inte för mobbningen!* har Barnombudsmannen publicerat rapporter och idématerial för att motverka och förebygga mobbning. Materialet distribueras av Förlagshuset Gothia, telefon 08-462 26 70.

Mer om flickors utveckling, relationer och kulturmönster finns att läsa i antologin *Om unga kvinnor*, redigerad av Hillevi Ganetz och Karin Lövgren (Studentlitteratur, 1991); samt i Hillevi Ganetz essä "Butiken, hemmet och kvinnligheten som maskerad", publicerad i antologin *Unga stilar och uttrycksformer*, redigerad av Johan Fornäs m.fl. (Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 1992).

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

Sverige 1997

Manus: Annika Thor efter en idé av Christina Olofson och Annika Thor

Regi: Christina Olofson

Foto: Robert Nordström

Scenografi: Hans Wannberg

Kostym: Ann-Sofie Holmstedt

Klippning: Stefan Sundlöf

Originalmusik: Johan Zachrisson

I ROLLERNA:

Nora – Tove Edfeldt

Karin – Anna Gabrielsson

Fanny – Alexandra Dahlström

Sabina – Emelina Lindberg-Filippopoulou

Emma – Ellen Swedenmark

Maja – Katja Steinholtz-Skog

Tobbe – Totte Steneby

Emil – Fredrik Ådén

Jonas – Bobo Steneby

Gunilla, läraren – Suzanne Reuter

Noras mamma – Carina Lidbom

Ismet – Lasse Lindroth

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 80 minuter

Format: Vidfilm 1:1.66

Ljudsystem: Dolby stereo SR

Censur: Ännu ej klar

Svensk premiär: 17 oktober 1997

DISTRIBUTION:

Sandrew Film, Box 5612,
114 86 Stockholm.

Telefon: 08-762 17 00,

telefax: 08-10 38 50